

ВІДГУК

на дисертаційну роботу **Козирь Єлизавети Андріївни** "*Специфіка вербалізації концепту BEAUTY в сучасній англійській лінгвокультурі*" [Дніпро: ДНУ ім. Олеся Гончара. 2026. 228 с.], подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія, галузь знань 03 Гуманітарні науки

Науковий експансіонізм антропоцентризму в лінгвістиці виводить на перший план питання про те, як саме фундаментальні категорії людського буття фіксуються в мовній свідомості та транслюються через дискурсивні практики. До таких ментальних констант безперечно належить і корпус лінгвокультурних ментефактів, специфічних для кожної мови, а серед них – і телеономний універсальний концепт BEAUTY, який акумулює естетичні, етичні та соціальні орієнтири суспільства.

З урахуванням того, що об'єктом дослідження рецензованої дисертаційної праці є концепт BEAUTY як ментефакт сучасної англійської лінгвокультури і одночасно як "фігурант" породжуваних нею дискурсивних практик, доцільним і логічним в умовах сьогодення є наукове переосмислення і, відповідно, транспарентне представлення (насамперед, філологічній спільноті) основних культурних домінант і новонабутих дискурсивних властивостей цього концепту. Складність вивчення концепту BEAUTY зумовлена динамічністю руху самого поняття краси в суспільстві, перетворенням природи естетичного успіху та її ролі у медійному житті глобалізованого лінгвосоціуму.

Актуальність теми дослідження. Робота Є.А. Козирь присвячена комплексному аналізу вербальної репрезентації концепту BEAUTY, що є надзвичайно актуальною, зважаючи на динамічну переоцінку естетичних стандартів у культурі XXI ст. Англійський медійний і художній дискурси XXI ст. перебувають останнім часом у фокусі уваги наукових інтересів всієї гуманітаристики. Не є тут винятком і мовознавство, оскільки і воно має потребу в системних студіюваннях, пов'язаних з антропоцентризмом знання та розвитком гендерних досліджень.

Крім того, актуальність роботи посилюється з огляду, на те, що, по-перше, сучасна лінгвістика виявляє підвищений інтерес до досліджень мисленнево-мовленневих процесів, властивих людині в її когнітивно-комунікативній діяльності, а, по-друге, на часі є власне лінгвокультурологічний напрям, до проблемного по-

ля якого належить вивчення вербально об'єктивованої культурної інформації, що дозволяє пояснити специфіку мовних картин світу. Тож узагальнений підхід до заявленого об'єкта здійснюється в роботі на основі *когнітивно-дискурсивної парадигми*, яка є на сьогодні мейнстрімом лінгвістики.

Потяг науковців до осягнення дискурсивних ліків концепту існує давно, а з часом він лише посилюється, оскільки мотив, що лежить в його основі, – це прагнення збагнути велике таїнство кодування та декодування значень, смислів та інтенцій у процесі трансферу знання, що якраз і відбувається в дискурсії. Тож не випадково мовознавство особливо цікавиться конфігураціями концептів у різних дискурсивних формаціях. Сьогодні для нього вже вимальовується один незаперечний постулат: між певним концептом і певним дискурсом немає жорсткої корелятивної залежності, а тому й не може бути прямих відповідностей, бо одна й та ж ментальна одиниця може входити в інформаційне поле декількох дискурсів, а один і той же дискурс – апелювати до декількох ментальних одиниць.

Відповідність структури дисертації заявленій меті та завданням. Авторський аналіз дібраного матеріалу зумовлюється рухом наукової думки в моделі "концепт – дискурс". Цьому підпорядковано й загальну мету, й конкретні завдання, які – у повній відповідності з логікою наукового пошуку – задають і її композицію з двома усталеними блоками: теоретико-методологічним (розд. 1) і пошуково-дослідницьким (розд. 2, 3).

У першому розділі "Теоретичні засади дослідження концепту BEAUTY в лінгвокультурі" авторка здійснює ґрунтовний критичний огляд наявних логіко-філософських, когнітивно-семантичних і лінгвокультурологічних підходів до вивчення естетичного феномену "краса". Спираючись на засадничі концепції провідних вітчизняних і зарубіжних мовознавців (М.Ф. Алефіренко, А. Вежбицька В.І. Карасик, О.О. Селіванова, І.С. Шевченко та ін.), дисертантка вибудовує власну методологічну платформу. На позитивну оцінку заслуговує запропонована нею інтерпретація досліджуваного феномену як складного лінгвокультурного утворення, що поєднує в собі образно-поняттєвий субстрат та ціннісні орієнтири етносу. Дослідниці вдалося успішно адаптувати абстрактні когнітивні моделі до специфіки художнього та масмедійного дискурсів, наочно продемонструвавши ментальну природу концепту BEAUTY. Чіткою є і її позиція щодо виокремлення компонентів лінгвокультурного поняття краси як ціннісного утворення.

Другий розділ "Лінгвокультурна специфіка концепту BEAUTY в сучасній англійській мові" присвячено безпосередній декомпозиції внутрішньої структури концепту. На особливу увагу заслуговує здійснене авторкою розмежування ядер-

ної та периферійної зон цього ментального утворення. Вона переконливо демонструє, як ядро концепту, пов'язане з базовими поняттями гармонії та атракції, взаємодіє з рухливою периферією, що вбирає в себе соціальні, гендерні, етичні та комерційні конотації. Важливим науковим здобутком є встановлення семантичних меж і зон перетину BEAUTY із спорідненими концептивними одиницями (*attractiveness, charm, grace*). Обґрунтованими є висновки дисертантки про те, що сучасні соціокультурні чинники (зокрема, медіатизація та гендеризація буття) виступають потужними каталізаторами переосмислення естетичних стандартів. Цікавим є і її спостереження про те, що в медіадискурсі джерела формування концепту BEAUTY репрезентовано через процеси комерціалізації та стандартизації, а у художньому дискурсі він постає у зв'язку з ідеєю різноманіття, інклюзивності та жорсткої семантичної детермінованості.

У третьому розділі "Вербалізація концепту BEAUTY в різновидах сучасного англomовного дискурсу" Є.А. Козирь робить фокус на прикладному осмисленні дібраного матеріалу, представляючи багаторівневу модель функціонування концепту BEAUTY в дискурсивному просторі XXI ст. Авторка докладно описує специфіку його експлікації на прагматичному, структурному та метамовному рівнях у межах художнього та медійного дискурсів. На високу оцінку заслуговують виявлені та описані авторкою лексико-граматичні, морфологічні та стилістичні механізми, які уможливають трансформацію уявлень про красу в масовій культурі. Запропонована модель комбінаторних і лексико-синтаксичних маркерів дає змогу чітко простежити динаміку переходу від традиційних канонів до новітніх естетичних орієнтирів.

Сформульовані наприкінці роботи висновки повністю корелюють із поставленими завданнями, мають глибокий узагальнювальний характер і чітко відбивають сутнісні результати проведеної розвідки. Авторка не лише підсумовує викладене в розділах, а пропонує цілісне бачення окресленої наукової проблеми, демонструючи високий рівень теоретичного мислення. Особливу наукову цінність має той факт, що у висновках чітко зафіксовано вектори семантичної еволюції досліджуваного концепту, які безпосередньо віддзеркалюють соціокультурні зсуви в сучасній англomовній спільноті – зокрема, процеси його медіатизації, комерціалізації та дестандартизації.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в реалізації комплексного когнітивно-дискурсивного підходу до вивчення категорії краси, що дало змогу вперше в сучасному мовознавстві представити цілісну багатовимірну модель об'єктивації концепту BEAUTY в англomовному дискурсі XXI ст. з урахуван-

ням його динамічних трансформацій. У рецензованій дисертації суттєво поглиблено й розширено теоретичні уявлення про композицію ментального утворення, яким є концепт BEAUTY. Зокрема, через призму аксіологічного аналізу докладно описано складну взаємодію стабільного поняттєвого ядра концепту, пов'язаного з традиційними категоріями гармонії та привабливості, та його рухливих периферійних зон, які активно вбирають у себе новітні гендерні, соціальні, юридичні та комерційні конотації під впливом глобалізаційних процесів.

Наукову новизну роботи суттєво посилює й те, що в ній уперше системно схарактеризовано прагматичний, структурний і метамовний рівні репрезентації концепту BEAUTY на матеріалі різножанрових дискурсивних практик початку ХХІ ст. Це дало змогу авторці не лише зафіксувати лексико-семантичні, морфологічні й стилістичні механізми вираження естетичного, а й виявити та теоретично обґрунтувати внутрішній вектор еволюції концепту, який полягає в поступовому переході від жорсткої масмедійної стандартизації та комерціалізації образів зовнішності до новітньої тенденції дестандартизації, тілесної інклюзивності й автентичності в англomовній культурі сьогодення.

До сказаного слід додати той факт, що рецензована праця є дисертацією одного концепту, виконаною на матеріалі однієї мови. Така монопрактика опису ментефактів культури передбачає можливість поглибленого, всебічного і розлогого аналізу одного-єдиного концепту в одній-єдиній мові. Традиційне цілеспрямоване вивчення одного концепту посприяло зануренню науковця у глибинні витoki об'єкта своєї уваги, де він (об'єкт) розкривається новими гранями, демонструє нові властивості та ознаки, проблискує іноді раптово-незвичними полисками. І це повною мірою засвідчує й праця Є.А. Козирь, яка демонструє, як аналіз одиничного може сприяти досягненню загального.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Дисертація Є.А. Козирь демонструє високий рівень оволодіння здобувачкою матеріалом дослідження, науковими методами сучасної лінгвістики та умінням доцільно застосовувати відповідний методологічний інструментарій. Ключові положення та ідеї дисертації базуються на міцному теоретичному підґрунті. Науковий апарат дослідження є коректним, а визначена система методів щонайкраще сприяє реалізації мети й поставлених завдань. Здобувачка набула необхідних теоретичних знань, умінь, навичок, загальних і спеціальних (фахових) компетентностей самостійного дослідника, необхідних для доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія.

У межах рецензованої наукової розвідки дисертантці повною мірою вдалося зреалізувати заявлену мету, виконати низку окреслених завдань, щоб вказати на роль категорії краси в суспільстві й окреслити основні складники концепту BEAUTY на матеріалі різножанрових англомовних джерел ХХІ ст.

Дисертацію виконано в Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара в межах комплексних наукових тем кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей "Лінгвістичні та екстралінгвістичні аспекти вивчення мов" (номер держреєстрації 0122U001284, 2022–2024 рр.) та "Актуальні питання філологічної науки в контексті диджиталізації" (номер держреєстрації 0125U002094, 2025–2027 рр.). Тему дисертації затверджено Вченою радою університету (протокол № 4 від 1.12.2022 р.).

Повнота викладу наукових результатів дисертації в публікаціях. За результатами проведеного дослідження опубліковано 11 одноосібних наукових робіт, зокрема: 4 статті – у фахових виданнях України, 1 – у періодичному науковому виданні держави, яка входить до ОЕСР та ЄС, 7 – у матеріалах доповідей на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях.

Основні результати дисертації обговорено на науково-практичних конференціях "Лексико-граматичні інновації в сучасних слов'янських мовах" (Дніпро, 2023, 2025), "Development of Online Courses for Teaching in Higher Education Institutions" (Прага, 2024), "Innovations in philology: whims or the need of the hour" (Ченстохова, 2023), "Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та методики викладання мови і літератури" (Житомир, 2026), "Modern Scientific and Technical Research in the Context of Linguistic Space" (Дніпро, 2023, 2024), "Тенденції та перспективи розвитку викладання іноземних мов в інноваційному суспільстві" (Дніпро, 2022, 2024).

Теоретична і практична значущість одержаних результатів. Зібраний, проаналізований і систематизований емпіричний матеріал, викладені теоретичні положення й отримані висновки дозволяють говорити про вагомий внесок дослідниці у розвиток англістичних студій у цілому та в лінгвокультурологію й лінгводискурсологію зокрема, що складає вагомe *теоретичне значення* її дослідження. Має воно й *прикладну значущість*, бо його матеріали можуть і мусять знайти широке застосування в навчальному процесі I (бакалаврського) і II (магістерського) рівнів філологічної освіти, у наукових розвідках студентів і аспірантів. Також вони можуть бути використані у дотичних нормативних курсах з теорії англійської мови і у спецкурсах вибіркового порядку із когнітивної лінгвістики, медіалінгвістики, лексикології, текстології, лінгвопоетики, перекладо- і навіть літературознавства.

Дискусійні положення й зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи загальний високий рівень, самостійність і ґрунтовність наукового пошуку Є.А. Козирь, доцільно виділити деякі аспекти, що видаються вартими для дискусії.

1. У § 1.3. "Концепт BEAUTY як одиниця колективної мовної свідомості" авторка трактує досліджуваний феномен як ментальне етноспецифічне утворення, планом змісту якого є сукупність знань про об'єкт, проте структуру концепту BEAUTY вбачає у вивченні когнітивних фреймів і концептуальних метафор. У зв'язку з цим постає питання: якщо поняття краси має чітко виражений ціннісний статус, у який спосіб тоді корелюють універсальні естетичні критерії та національно-специфічні лінгвокультурні маркери в межах досліджуваного концепту в англійській мовній свідомості?

2. У § 2.2. "Джерела формування концепту BEAUTY в сучасній англійській мові: культурні, релігійні та медійні впливи" встановлюється специфіка розуміння концепту та виокремлюються чинники, що превалюють у свідомості етносоціуму. Далі йдеться про формування критеріїв вимірювання феномену краси саме в межах медіадискурсу, де воно набуває ознак комерціалізації та стандартизації. Однак, зовсім зрозумілим є вибір цих чинників. Видається, що роботі бракує уточнень, за яким критерієм визначено ступінь впливу релігійного дискурсу на сакралізацію концепту BEAUTY в англійській лінгвокультурі. Принагідно виникає й питання: а чи аналогічні ці процеси для суміжно-споріднених концептів CHARM і GRACE?

3. У другому розділі під час дослідження когнітивно-емоційної структури концепту BEAUTY дисертантка слушно акцентує увагу на категоріях позитивної оцінності та емоційного відгуку. Утім, поза глибоким аналізом залишився прагматичний аспект функціонування інтенсифікаторів естетичної оцінки (наприклад, прислівників ступеня *stunningly*, *breathtakingly*, *drop-dead* тощо) у синтагматичних зв'язках із ядерними номінаціями. Дослідження таких комбінаторних моделей, на наш погляд, виразніше б окреслило градуйованість естетичного сприйняття в англійській мовній свідомості.

4. У § 3.1.2. "Репрезентація концепту BEAUTY в жанровому спектрі сучасних медіа" пошукачка аналізує дискурсивні практики сучасних глянцевого журналу і рекламних кампаній індустрії краси, де основними маркерами є комерційні образи зовнішності. Утім, у ХХІ ст. краса активно поєднується з ідеями різноманіття, тілесної інклюзивності та автентичності. У цьому зв'язку постає питання: чи можна в такому випадку говорити про внутрішній когнітивний конфлікт у структу-

рі концепту BEAUTY між традиційною комерціалізованою стандартизацією та новітньою тенденцією до дестандартизації краси в англomовному медіапросторі?

Висловлені міркування в жодному разі не ставлять під сумнів наукову концепцію дослідження, мають на меті стимулювати подальшу наукову дискусію, не применшують загальної високої цінності дисертації та не впливають на її позитивну оцінку. Навпаки, ця дисертація відкриває нові **перспективи** наукових розвідок у цьому напрямі, оскільки вона є вже готовим "сценарієм", за яким можна й потрібно вивчати аналогічні явища на матеріалі інших природних мов.

Дисертація написана коректною українською мовою, гарно виконана в технічному відношенні, вирізняється продуманістю й добротністю виконання. Її авторка проявила себе вдумливим, серйозним і сумлінним дослідником, здібним до самостійного й творчого вирішення складних проблем лінгвістичної науки.

Загальний висновок. На підставі детального знайомства з цією працею та дотичними до неї публікаціями вважаю, що дисертація "*Специфіка вербалізації концепту BEAUTY в сучасній англійській лінгвокультурі*" є завершеною, самостійною працею, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає вимогам "Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 "Про затвердження Вимог до оформлення дисертації", затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за № 155/30023, а її авторка, **Козирь Єлизавета Андріївна** заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Офіційний опонент
професор, доктор філологічних наук, професор
кафедри іноземної філології та перекладу
НУ "Запорізька політехніка"

Анатолій ПРИХОДЬКО

Підпис д-ра філол. наук, проф. А.М. Приходька засвідчую.

Учений секретар
Національного університету "Запорізька політехніка" Віктор КУЗЬМІН

